

SILNIKI I MASZYNY ENERGETYCZNE NIEELEKTRYCZNE	NORMA BRANŻOWA	BN-81 1374-08
	Silniki samochodowe Badania stanowiskowe Określanie sprawności mechanicznej	
	Grupa katalogowa 0525	

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy jest określanie sprawności mechanicznej samochodowych silników spalinowych tłokowych, metodą wyłączania cylindrów i metodą ekstrapolacji charakterystyki obciążeniowej.

1.2. Charakterystyka sprawności mechanicznej - charakterystyka przedstawiająca zależność sprawności mechanicznej η_m od prędkości obrotowej n , przy całkowicie otwartej przepustnicy w silniku gaźnikowym lub przy skrajnym ustawieniu dźwigni sterowania, odpowiadającym pełnej dawce paliwa w silniku z wtryskiem paliwa.

Charakterystyka może dodatkowo przedstawiać zależność mocy oporów ruchu N_r i średniego ciśnienia oporów ruchu p_r od prędkości obrotowej silnika.

2. OKREŚLENIE SPRAWNOŚCI MECHANICZNEJ

METODA WYŁĄCZANIA CYLINDRÓW

2.1. Zasada metody. Metoda polega na wyznaczeniu mocy użytecznej silnika z pracującymi wszystkimi i kolejno wyłączanymi cylindrami przy pełnej dawce paliwa i założonej prędkości obrotowej, dla której ma nastąpić określenie sprawności mechanicznej.

W zależności od wyznaczonych wartości mocy oblicza się sprawność mechaniczną, odpowiadającą założonej prędkości obrotowej, jako iloraz mocy użytecznej silnika i sumy mocy indukowanej poszczególnych cylindrów, wyrażonej różnicą mocy użytecznej silnika z pracującymi wszystkimi i z wyłączonym cylindrem.

Sprawność określona powyższą metodą jest sprawnością mechaniczną umowną.

2.2. Stanowisko badawcze - typowe wg BN-79/1374-02.

2.3. Przygotowanie silników do badań

2.3.1. Dokumentacja towarzysząca. Do silników powinny być dołączone dokumenty stwierdzające przyjęcie ich przez kontrolę jakości producenta oraz charakterystyka techniczna i instrukcja obsługi.

2.3.2. Stan techniczny. Silniki powinny być dotarte całkowicie wg BN-79/1374-05 i wyregulowane wg danych producenta oraz powinny być sprawne technicznie.

2.3.3. Wyposażenie - jak przy określaniu mocy netto wg PN-78/S-02005, przy czym konieczne jest stosowanie wentylatora.

2.4. Warunki badań - typowe wg BN-79/1374-02.

2.5. Opis badań. Badania obejmują pomiary momentu obrotowego (siły obciążającej) podczas pracy silnika z pracującymi/wszystkimi i kolejno wyłączanymi cylindrami w warunkach wg 2.4.

Pomiar momentu obrotowego podczas pracy silnika z pracującymi wszystkimi cylindrami powinien być przeprowadzony przed każdym z pomiarów podczas pracy z kolejno wyłączanymi cylindrami oraz na końcu, po pomiarze podczas pracy z wyłączonym ostatnim cylindrem. Wszystkie pomiary należy przeprowadzać bezpośrednio jeden po drugim. Praca silnika powinna odbywać się przy całkowicie otwartej przepustnicy w silniku gaźnikowym lub przy skrajnym ustawieniu dźwigni sterowania, odpowiadającym pełnej dawce paliwa w silniku z wtryskiem paliwa i przy założonej prędkości obrotowej, dla której ma nastąpić określenie sprawności mechanicznej.

W celu wykreślenia charakterystyki sprawności mechanicznej należy przeprowadzać pomiary momentu obrotowego jak podano wyżej przy założonych różnych wartościach prędkości obrotowej silnika.

Wyłączenie poszczególnych cylindrów z pracy powinno być uzyskane przez odłączenie zapłonu (świeca zapłonowa wkręcona, dopływ paliwa nieodcięty) w silniku o zapłonie iskrowym lub przez odcięcie dopływu paliwa (wtryskiwacz wkręcony) w silniku o zapłonie samoczynnym.

2.6. Opracowanie wyników badań. Sprawność mechaniczną η_m należy obliczać dla założonej prędkości obrotowej wg wzoru

Zgłoszona przez Przemysłowy Instytut Motoryzacji
 Ustanowiona przez Dyrektora Zjednoczenia Przemysłu Motoryzacyjnego dnia 15 maja 1981 r.
 jako norma obowiązująca od dnia 1 stycznia 1982 r.
 (Dz. Norm. i Miar nr 13/1981 poz. 59)

$$\eta_m = \frac{N_{e\ \acute{s}r}}{\sum_{i=1}^z (N_{e\ \acute{s}r} - N_{e\ i})} \quad (1)$$

zmiernego momentu obrotowego (siły obciążającej), kW,

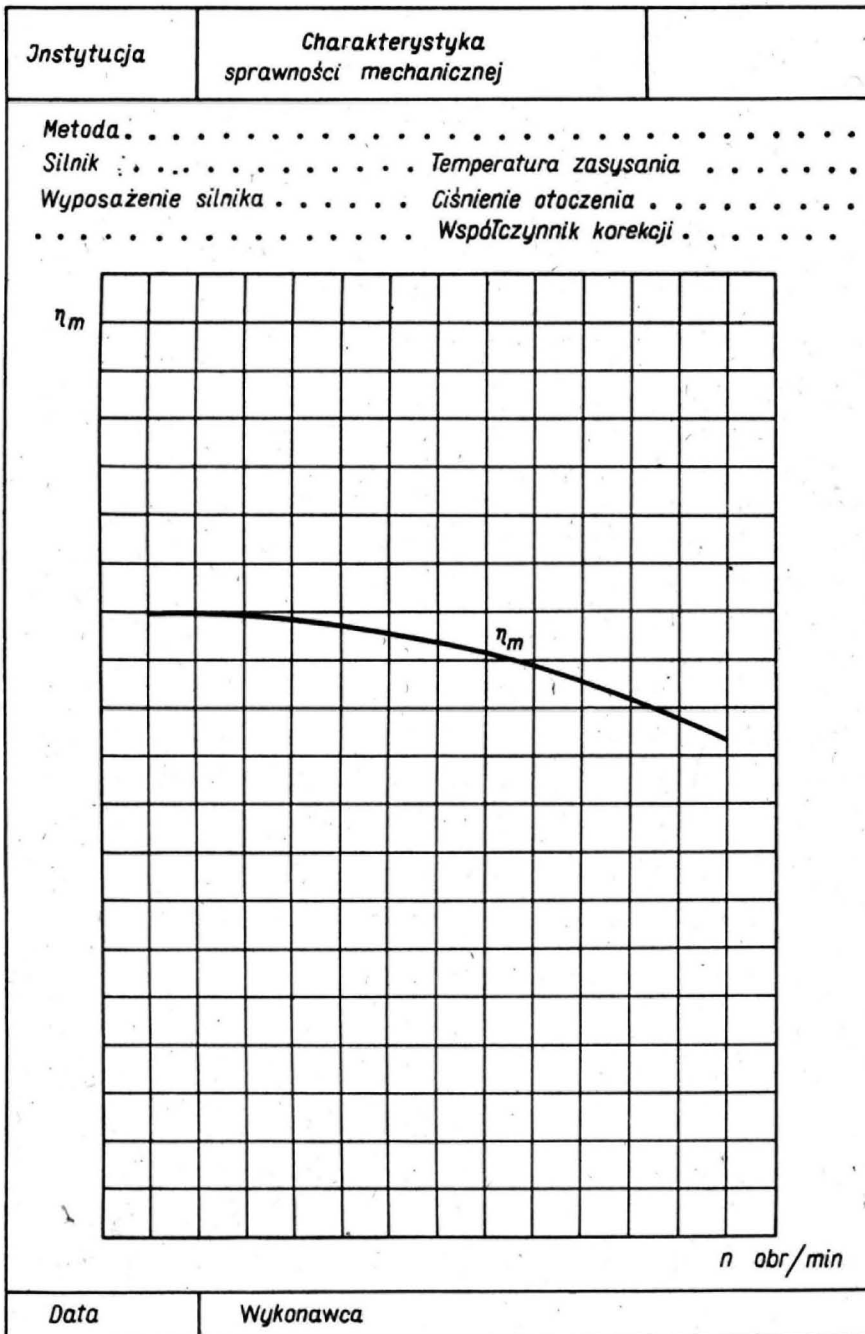
z - liczba cylindrów.

w którym:

$N_{e\ \acute{s}r}$ - średnia arytmetyczna wartości mocy użytecznej silnika z pracującymi wszystkimi cylindrami obliczonych wg BN-79/1374-03 w zależności od założonej prędkości obrotowej i zmierzonych wartości momentu obrotowego (siły obciążającej), kW,
 $N_{e\ i}$ - moc użyteczna silnika z wyłączonym z pracy i -tym cylindrem obliczona wg BN-79/1374-03 w zależności od założonej prędkości obrotowej i

W celu wykreślenia charakterystyki sprawności mechanicznej należy obliczyć sprawność mechaniczną η_m dla założonych, różnych wartości prędkości obrotowej n . Następnie przez punkty o współrzędnych (n, η_m) należy przeprowadzić krzywą sprawności mechanicznej $\eta_m = f(n)$. Opis charakterystyki - wg BN-79/1374-03. Wzór charakterystyki przedstawiono na rys. 1.

Wyniki badań powinny zawierać informację, że stosowana była metoda wyłączania cylindrów.

W przypadku, gdy zachodzi potrzeba dodatkowego określenia mocy i średniego ciśnienia oporów ruchu

- moc oporów ruchu N_r należy obliczać w kW dla założonej prędkości obrotowej wg wzoru

$$N_r = \sum_{i=1}^z (N_{e\ sr} - N_{e\ i}) - N_{e\ sr} \quad (2)$$

w którym: $N_{e\ sr}$ - jak wyżej,

- średnie ciśnienie oporów ruchu p_r należy obliczać w kPa dla założonej prędkości obrotowej wg BN-79/1374-03, w zależności od obliczonej mocy N_r .

W celu dodatkowego wykreślenia krzywej mocy oporów ruchu $N_r = f(n)$ i krzywej średniego ciśnienia oporów ruchu $p_r = f(n)$ należy postępować podobnie jak przy wykreślaniu krzywej $\eta_m = f(n)$.

3. OKREŚLENIE SPRAWNOŚCI MECHANICZNEJ METODĄ EKSTRAPOLACJI CHARAKTERYSTYKI OBCIĄŻENIOWEJ

3.1. Zasada metody. Metoda polega na wyznaczeniu mocy oporów ruchu silnika na drodze ekstrapolacji charakterystyki obciążeniowej wykonanej przy założonej prędkości obrotowej, dla której ma nastąpić określenie sprawności mechanicznej i odczytaniu z charakterystyki obciążeniowej mocy użytecznej przy pełnej dawce paliwa.

W zależności od znalezionych wartości mocy oblicza się sprawność mechaniczną, odpowiadającą założonej prędkości obrotowej, jako iloraz mocy użytecznej i mocy indukowanej silnika, wyrażonej sumą mocy użytecznej i mocy oporów ruchu.

Sprawność określona powyższą metodą jest sprawnością mechaniczną umowną.

3.2. Stanowisko badawcze - wg 2. 2.

3.3. Przygotowanie silników do badań - wg 2. 3.

3.4. Warunki badań - wg 2. 4.

3.5. Wykonanie charakterystyki obciążeniowej - wg BN-79/1374-03 w warunkach wg 3. 2, z tym że należy wykreślić tylko krzywą $G_e = f(N_e)$.

Charakterystykę wykonuje się przy założonej prędkości obrotowej, dla której ma nastąpić określenie sprawności mechanicznej.

W celu wykreślenia charakterystyki sprawności mechanicznej należy wykonać szereg charakterystyk obciążeniowych przy założonych, różnych wartościach prędkości obrotowej silnika.

3.6. Opracowanie wyników badań. Sprawność mechaniczną η_m należy obliczać dla założonej prędkości obrotowej wg wzoru

$$\eta_m = \frac{N_e}{N_e + N_r} \quad (3)$$

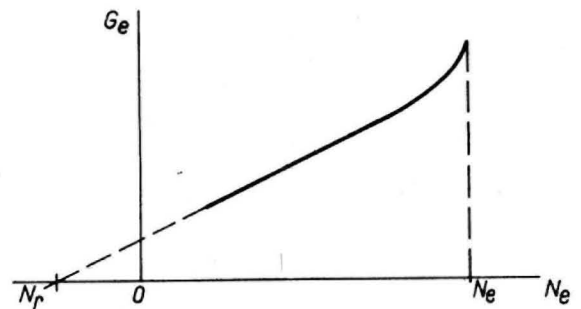
w którym:

N_e - moc użyteczna na charakterystyce obciążeniowej przy całkowicie otwartej przepustnicy w silniku gaźnikowym lub przy skrajnym ustawieniu dźwigni sterowania, odpowiadającym pełnej dawce paliwa w silniku z wtryskiem paliwa, wykonanej przy założonej prędkości obrotowej (rys. 2), kW,

N_r - moc oporów ruchu wyznaczona w wyniku ekstrapolacji charakterystyki obciążeniowej (rys. 2), kW.

Ekstrapolacja polega na przedłużeniu do przecięcia z osią odciętych (mocy) części krzywej $G_e = f(N_e)$ charakterystyki obciążeniowej, która w zakresie małych mocy jest praktycznie odcinkiem linii prostej.

Punkt przecięcia wyznacza na osi odciętych moc oporów ruchu N_r .

Rys. 2

W przypadku, gdy w zakresie małych mocy krzywa $G_e = f(N_e)$ nie przebiega po linii prostej, jednoznacznie wyznaczającej kierunek przedłużenia, to określenie sprawności mechanicznej metodą ekstrapolacji charakterystyki obciążeniowej jest niemożliwe.

W celu wykreślenia charakterystyki sprawności mechanicznej należy obliczać sprawność mechaniczną η_m dla założonych, różnych wartości prędkości obrotowej na podstawie ekstrapolacji szeregu charakterystyk obciążeniowych wykonanych dla tych wartości prędkości obrotowej.

Następnie przez punkty o współrzędnych (n, η_m) należy przeprowadzić krzywą sprawności mechanicznej $\eta_m = f(N_e)$. Opis charakterystyki - wg BN-79/1374-03.

Wzór charakterystyki przedstawiono na rys. 1.

Wyniki badań powinny zawierać informację, że stosowana była metoda ekstrapolacji charakterystyki obciążeniowej.

W przypadku, gdy zachodzi potrzeba dodatkowego określenia średniego ciśnienia oporów ruchu p_r , należy obliczać je w kPa dla założonej prędkości obrotowej wg BN-79/1374-03, w zależności od wyznaczonej mocy N_r .

W celu dodatkowego wykreślenia krzywej oporów ruchu $N_r = f(n)$ i krzywej średniego ciśnienia oporów ruchu $p_r =$ należy postępować podobnie jak przy wykreślaniu krzywej $\eta_m = f(n)$.

K O N I E C

INFORMACJE DODATKOWE

1. Instytucja opracowująca normę - Przemysłowy Instytut Motoryzacji, Warszawa.

BN-79/1374-03 Silniki samochodowe. Badania stanowiskowe. Wykonywanie charakterystyk

BN-79/1374-05 Silniki samochodowe. Badania stanowiskowe. Docieranie

2. Normy związane
PN-78/S-02005 Silniki samochodowe. Badania stanowiskowe. Wyznaczanie podstawowych parametrów pracy

BN-79/1374-02 Silniki samochodowe. Badania stanowiskowe. Ogólne wytyczne

3. Autor projektu normy - inż. Zbigniew Grodecki, Przemysłowy Instytut Motoryzacji, Warszawa.